

24.2.3

9b (משנה ג) → 11a (ולית הלכתא כוותיה)

1. או בכל אבן אשר ימות בה **בלא ראות** ויפל עליו וימת והוא לא אויב לו ולא מבקש רעתו: במדבר לה, כג
 2. **ואשר יבא את רעהו** ביער לחטב עצים ונדחה ידו בגרזן לכת העץ ונשל הגרזן מן העץ ומצא את רעהו וימת הוא ינוס אל אחת הערים האלה וחי: דברים יט, ה
 3. את שלש הערים תתנו מעבר לירדן ואת שלש הערים תתנו בארץ כנען ערי מקלט תהיינה: במדבר לה, יז
 4. **תכין לה הדרך ושלשית** את גבול ארצך אשר ינחילך ה' אליהך והיה לנוס שמה כל רצח: דברים יט, ג
 5. **וזה דבר הרצח** אשר ינוס שמה והי אשר יכה את רעהו **בבלי דעת** והוא לא שגא לו מתמל שלשם: דברים יט, ד
 6. והצילו העדה את הרצח מיד גאל הדם והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו אשר נס שמה וישב בה עד מות הפהן הגדל אשר משח אותו בשמן הקדש: במדבר לה, כה
 7. את בצר במדבר בארץ המישור לראובני ואת ראמת בגלעד לגדי ואת גולן בבשן למנשי: דברים ד, מג
 8. גלעד קרית פעלי און **עקבה מדם**: וכחפי איש גדודים חבר להנים דרך **ירצחו שכמה** כי זמה עשו: הושע ו, ח-ט
 9. ואת הערים אשר תתנו ללוים את שש ערי המקלט אשר תתנו לנוס שמה הרצח **ועליהם תתנו ארבעים ושתים עיר**: במדבר לה, ו
 10. **ותתנו לכולב את חברון** כאשר דבר משה וירש משם את שלשה בני הענק: שופטים א, כ
 11. ואת שדה העיר **ואת חצריה** נתנו לכולב בן פנח באחזתו: יהושע כא, יב
 12. וערי מבצר הצדיים צר וחמת רקת וכנרת: ואדמה והרמה וחצור: יהושע יט, לה-לו
 13. לנס שמה רוצח אשר ירצח את רעהו בבלי דעת והוא לא שגא לו מתמל שלשום ונס אל אחת מן הערים האלה וחי: דברים ד, מב
 14. **ואת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל**: דברים ד, מד
 15. **וישמע ראובן ויצאלו מידם** ויאמרו לא נכנו נפש: בראשית לו, כא
 16. אז יבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן מזרחה שמש: דברים ד, מא
 17. אהב כסף לא ישבע כסף ומי אהב בהמון לא תבוואה גם זה הבלי: קהלת ה, ט
 18. מי ימלל גבורות ה' וישמיע כל תהלתו: תהלים קו, ב
 19. **תרב אל הבדים ונאלו חרב** אל גבוריה וחתנו: ירמיהו ג, לו
 20. ויאמרו אהרן אל משה בי אדני אל נא תשת עלינו חטאת אשר נואלנו ואשר חטאנו: במדבר יב, יא
 21. **נואלו שרי צען** נשאו שרי נף התעו את מצרים פנת שבטיה: ישעיהו יט, יג
 22. שיר המעלות לוד שמתתי באמרים לי בית ה' נלך: עמדות היו רגלינו בשעריך ירושלים: תהלים קכב, א-ב
 23. **כי טוב יום בתצודת מאלף** בחרתי הסתופף בבית אלהי מדור באהלי רשע: תהלים פד, יא
 24. טוב וישר ה' על פן יורה חטאים בדרך: תהלים כה, ח
 25. ואשר לא צדה והאלהים אנה לידו ושמתי לה מקום אשר ינוס שמה: שמות כא, יג
 26. כאשר יאמר משל הקדמני מרשעים יצא רשע וידי לא תהיה בך: שמות כד, יג
 27. ויאמרו אלהים אל בלעם ויאמר לו אם לקרא לה באו האנשים **קום לה אתם** ואף את הדבר אשר אדבר אליך אתו תעשה: במדבר כב, כ
 28. **מה אמר ה' גאלך קדוש ישראל** אני ה' אליהך מלמדך להועיל **מדריכך בגוד תלך**: ישעיהו מח, יז
 29. **אם ללצים הוא יליץ** ולענוים יתן חן: משלי ג, לד
 30. פן ירדף גאל הדם אחרי הרצח כי יחם לבבו והשיגו כי ירבה הדרך ויפכהו **נפש ולו** אין משפט מות **כי לא שגא הוא לו** מתמול שלשום: דברים יט, ו
 31. ושלחו זקני עירו ולקחו אותו משם ונתנו אותו **ביד גאל הדם** ומת: דברים יט, יב
 32. והצילו העדה את הרצח **מיד גאל הדם** והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו אשר נס שמה וישב בה עד מות הפהן הגדל אשר משח אותו בשמן הקדש: במדבר לה, כה
 33. ונס אל אחת מהערים האלה ועמד פתח שער העיר ודבר באזני **זקני העיר** והיא את דבריו ואספו אותו העירה אליהם ונתנו לו מקום וישב עמם: יהושע כ, ד
 34. ותפשו בו אביו ואמו והוציאו אותו אל **זקני עירו** ואל שער מקומו: דברים כא, יט
 35. והיה העיר הקרבה אל החלל ולקחו **זקני העיר** ההוא עגלת בקר אשר לא עבד בה אשר לא משכה בעל: דברים כא, ג
 36. **דבר אל בני ישראל** לאמר תנו לכם את ערי המקלט אשר דברתי אליכם **ביד משה**: יהושע כ, ב
 37. **דבר האיש אדני הארץ אתנו קשות** ויתן אתנו כמורגלים את הארץ: בראשית מב, ל
 38. אז **נדברו יראי ה'** איש את רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחשבי שמו: מלאכי ג, טז
 39. **ידבר עמים** תחתינו ולאמים תחת רגלינו: תהלים מד, ד
 40. ויכתב יהושע את הדברים האלה **בספר תורת אלהים** ויקח אבן גדולה ויקמה שם תחת האלה אשר במקדש ה': יהושע כד, כו
 41. והיה לה לאות על ירך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת ה' **בפיך** כי ביד חזקה הוצאך ה' ממצרים: שמות יג, ט

I 2a classes of people who may or may not be liable for exile

a Blind:

i doesn't get exiled, as per מיעוט in v. 1

ii gets exiled, מיעוט אחר מיעוט (including דעת בבלי in v. 5) → ריבוי (סומא includes)

1 is there to exclude מתכין (as above)

b Enemy (שווא): excluded;

i maintains that he is killed

1 Challenge: there was no התראה

2 Answer: ר' יוסי בר יהודה is here as a clarifier of the התראה (in re: מויד/שווג)

ii sometimes he is exiled

1 If: it seems that he did it intentionally – no גלות; else – exiled

2 Background (ברייתא): ר"ש explains – if the tool slipped from his hand – גולה, if it flew out – אינו גולה

3 contradiction: ר"ש ruled that he isn't גולה unless it comes completely out of his hand

(a) Resolution of "נפסק": if they are friends, גולה; if enemies, we suspect foul intentions – אינו גולה

(b) Resolution of נשמט: according to רבי (above, 2א), not exiled (as per מקתו); to גולה, רבנן

- II ערי מקלט: משנה ד'
- a 6; 3 on each side of the ירדן, as per v. 3
- i Note: the 3 on the east bank did not secure refuge until the 3 on the west bank were established
- ii *Cities were aligned*: בצר:חברון; שכם:רמות; קדש:גולן (v. 7)
- 1 Note: it was equidistant from border to קדש, קדש to שכם, שכם to חברון, חברון to border, as per v. 4
- 2 Note: distant was also mitigated by intensity of murderers (in גלעד – v. 8)
- (a) *Tangent*: Homiletic explanation of v. 8
- 3 *Challenge*: there are 42 more cities (ערי הלויים – יהושע כא) that operate as cities of refuge (v. 9)
- (a) *Answer* (אבי): these six operate automatically, even שלא לדעת
- 4 *Question*: is חברון an עיר מקלט? It belongs to כלב (vv. 10-11)
- (a) *Answer*: he got the outskirts (v. 11); the city itself was עיר מקלט
- 5 *Question*: קדש couldn't be an עיר מקלט; it was a fortified town (v. 12); yet עיר מקלט must be "midsize"
- (a) *Answer*: there are 2 cities called קדש
- 6 *Pickup*: cities must be midsize, have markets and water access, surrounded by other towns and with inhabitants
- (a) *If*: outer towns are diminished, we replenish; if population decreases, we resettle
- (b) *And*: may not sell weapons (ר' נחמיה), traps etc.
- (i) *All of this*: to keep גואל הדם away from town+weapons as per v. 13
- (ii) *Consequently*: if a student is גולה, his teacher must go with him (to live)
1. *Lesson*: don't teach a potentially lethal student!
- (iii) *And*: if a teacher is exiled, his ישיבה must go with him
1. *Challenge*: תורה protects you
2. *Answer1*: that's only while studying
3. *Answer2*: that's protection from המוות מלאך (story of חסדא 'ר)
- 7 *Tangents*: aggadic excursions on vv. 15-23
- III 'ה משנה ה': the roads were set up well from one to the other (to ease access) as per v. 4
- a Note: מקלט was written on the roads to help the fleer find his way
- i *Aggadic excursus*: פתיחתות of various אמוראים to the פרשה – vv. 24-30
- b *And*: two ת"ח escorted him (from עיר מקלט to ב"ד and back) to preempt attack by גוה"ד;
- i *If*: he approached, they would speak to him
- ii *ל"מ*: the killer would speak to him as per v. 5
- c *Competing ברייתות*: whether a גוה"ד is exempt if he kills the רוצח in מקלט עיר, based on interpretation of לו in v. 31
- i *ל"מ* adopts position that לו refers to גוה"ד → exempt
- ii *Argument*: 2 scholars who escort him presumably warn גוה"ד → חייב
- 1 *Block*: they try to persuade him not to kill
- IV 'ו משנה ו':
- a Who runs there?
- i ר' יוסי בר יהודה – everyone flees directly to עיר מקלט, then they are brought to דין
- 1 *If*: found guilty of murder, given to גוה"ד for killing as per v. 32
- 2 *If*: exempted – sent home
- 3 *If*: found liable for גלות, returned to עיר מקלט – v. 33
- ii *Dissent* (רבי): העיר מקלט doesn't really protect מזיד, but they think so → they run there
- b *ל"א*: a city made up of killers – doesn't protect, as per v. 34 (זקנים must be non-murderers)
- c *ל"א*: cities with no זקנים
- i *According to one of them*: cannot be עיר מקלט (v. 34), no בן סורר ומורה (v. 35), no עגלה ערופה (v. 36)
- ii *Other*: mention of זקנים is ideal, but dispensable
- d *Concluding homilies*: ספר תורה אלהים as given to יהושע and what he wrote into ספר תורה אלהים (vv. 37-42)